

7. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA ORTAK TEMALARDAKİ METİNLERİN TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Sadık Ahmet ÇETİN*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalardaki metinleri kök değerler açısından incelemektir. Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman olarak 7. sınıf Türkçe ders kitapları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı kullanılmıştır. Araştırmanın çalışmanın grubunu Talim Terbiye Kurulu onaylı ve şu an 7. sınıflarda okutulan dört farklı Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu analizde dört ayrı 7. sınıf Türkçe ders kitabında ortak temalarda yer alan 30 okuma ve 16 serbest okuma metnindeki değerlere bakılmıştır. Araştırmada verilerin analizi sonucunda dört kitap birlikte değerlendirildiğinde Erdemler temasında vatanseverlik 2, adalet 3, dürüstlük 4, öz denetim 4, saygı 4, dostluk 5, yardımseverlik 6, sabır 7, sorumluluk 10, sevgi 14; Millî Mücadele ve Atatürk temasında dürüstlük 2, öz denetim 2, adalet 3, dostluk 4, yardımseverlik 5, sabır 7, saygı 8, sorumluluk 9, vatanseverlik 12, sevgi 13; Millî Kültürümüz temasında adalet 3, dostluk 3, dürüstlük 3, sabır 3, yardımseverlik 3, öz denetim 4, vatanseverlik 5, saygı 7, sorumluluk 9, sevgi 12 metinde işlenmiştir. Her temada en fazla kullanılan değerler sevgi ve sorumluluk; en az kullanılan değerler ise adalet ve dürüstlük değerleri olarak ifade edilebilir. Dört kitapta kök değerler sırasıyla Millî Mücadele ve Atatürk temasında 65, Erdemler temasında 59, Millî Kültürümüz temasında 52 kez işlenmiştir. Sonuç olarak 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalardaki metinler bazı kök değerlerin öğretimi için yetersizdir. Ders kitaplarında ortak temalarda bazı değerlere yeterli oranda yer verildiği, bazı değerlere ise öğrencilerde bir farkındalık oluşturamayacak şekilde çok az yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, Türkçe dersi öğretim programı, Türkçe ders kitabı

EXAMINATION OF TEXTS ON COMMON THEMES IN 7TH GRADE TURKISH TEXTBOOKS IN THE SCOPE OF VALUES EDUCATION IN THE TURKISH LESSON CURRICULUM

ABSTRACT

The aim of this study is to examine texts on common themes in 7th grade Turkish textbooks in terms of root values. This qualitative research study uses document analysis as a data collection method. 7th-grade Turkish textbooks and Turkish art course curriculum were used as documents. Four different Turkish textbooks, approved by the Board of Education, and currently taught in 7th grades, were examined. The data were analyzed descriptively. The values in 30 reading and 16 free reading texts, which are common themes in four different 7th-grade Turkish textbooks, were examined in the analysis. In the study, patriotism 2, justice 3, honesty 4, self-control 4, respect 4, friendship 5, benevolence 6, patience 7, responsibility 10, love 14 texts in the theme of Virtues. In the theme of the National Struggle and Atatürk, honesty 2, self-control 2, justice 3, friendship 4, benevolence 5, patience 7, respect 8, responsibility 9, patriotism 12, love 13 texts. In the theme of our National Culture, justice 3, friendship 3, honesty 3, patience 3, benevolence 3, self-control 4, patriotism 5, respect 7, responsibility 9, love 12 texts. The most used values in each theme are love and responsibility. The least used values can be expressed as the values of justice and honesty. In the four books, the root values were covered 65 times in the theme of the National Struggle and Atatürk, 59 times in the category of Virtues, and 52 times in the category of Our National Culture. As a result, texts on common themes in 7th-grade Turkish textbooks are insufficient for teaching some root values. It has been observed that although some values are included in the

* Öğr. Gör. Dr., Başkent Üniversitesi, BÜDAM, Ankara / TÜRKİYE. e-posta: sadikahmetcetin@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1858-6914>.

common themes in the textbooks sufficiently, some values are not given enough emphasis, which does not create an awareness in the students.

Keywords: Values education, Turkish lesson curriculum, Turkish textbook

GİRİŞ

Değerler toplumların geçmişinden bugününe kadar oluşturduğu maddi ve manevi her şey olarak ifade edilebilir. Değerler bir toplumun özellikle karakterini ve hayata bakış açısını yansıtır. Değerin kelime anlamına bakıldığında değer, bir şeyin maddi ve manevi yönüne işaret eder. TDK (2020) değeri, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet şeklinde tanımlamıştır. Toplumun sahip olduğu değerler ise o toplumun manevi mirasıdır. Bu miras toplumun varoluşundan beri oluşturduğu kültürü, adetleri, gelenekleri, görenekleri, örf ve aneleridir. Bu unsurlar toplumun bütün fertleri için bağlayıcıdır. Aynı zamanda bu özellikler o toplumu ayakta tutan birbirine kenetleyen unsurlardır. İnsan davranışlarını şekillendiren faktörlerin başında değerlerin geldiği düşünülmektedir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016). Dolayısıyla değerler toplumun tüm üyeleri bağlar ve onların davranışlarını yön verir. Değerler toplumun ortak öğeleridir ve toplumun bütün fertleri değerleri örtük olarak öğrenir. O halde ilk aşamada değerlerin doğrudan toplumun fertlerine öğretildiği söylenemez. Değerler gelişi güzel denilebilecek şekilde aileden ve çevreden öğrenmeye başlarlar. Bu öğrenim süreci okul çağlarına gelindiğinde bir düzen ve bir sistem içerisine girer.

Okullar, değerlerin öğretiminin bir düzen içerisinde ve aşamalı olarak öğretiminin yapılacağı yerlerdir. Ayrıca okullar değerlerin bireylere kazandırılması sürecinde en önemli yerlerden birisi olarak da ifade edilebilir. Okulların temel amacı hem akademik açıdan başarılı hem de temel değerleri benimsemiş bireyleri yetiştirmektir (Çubukçu ve diğerleri, 2012). Ercan (2001) da okulun değer kazandırmada etkili bir kurum olduğundan bahseder. Okullarda değerler öğrencilere metinler aracılığıyla kazandırılabilir. Bu yüzden değer öğretiminin metinler üzerinden yapılması değerlerin kazandırılması açısından kolaylık sağlayabilir. Metinlerin değer öğretiminde önemi göz önünde bulundurulduğunda metinlerde yeterli düzeyde değere yer verilmesi gerektiği söylenebilir. Metinler aracılığıyla öğrenciler kendi toplumunun değerlerini özümseyebilir ve hayatını da bu değerler çerçevesinde şekillendirebilir. Değerlerin toplumun her üyesini bağlayıcı özelliği vardır. Toplumun birçoğunun benimsediği değerlere uyulmazsa toplumla bir çatışma yaşama olasılığı oldukça fazladır.

Değerlerin öğretim sürecinde ders kitaplarındaki metinlerin önemine baktığımızda ders kitaplarının hazırlanmasının da çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Her sınıf düzeyinde hazırlanan ders kitapları programda yer alan değerleri içermelidir. Aynı zamanda bu değerler öğrencilerin toplum için sağlıklı bir kişilik gelişimi sahibi olmaları, toplumun ortak kabullerine aykırı davranmamaları, milli değerlerine sahip çıkmaları, toplum ile bir ortak algıya sahip olmaları ve hayatlarının ileriki sürecinde başarılı bir insan olabilmeleri için çok önemlidir. Toplumsal düzenin korunması ve sürdürülmesine yönelik değerlerin aktarılmasında ders kitapları önemli bir rol oynar (Yılar, 2016, s. 493). Dolayısıyla ders kitaplarının hazırlanması ve bu kitaplarda yer alan değerlerin öğrencilere kazandırılması çok önemli bir konudur.

Değerler eğitimi ilk defa 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile somut olarak programda yer almıştır. Daha önceki programlarda kısmen değerlerden bahsedilse de değerler eğitimi ayrı bir bölüm halinde ilk defa bu programa dahil edilmiştir. Programda değerlerin öncelikle öğrencilerin iyi bir vatandaş olmalarını sağlayıcı bilgi, beceri, tutum ve davranışları edinmelerine yardımcı olması gerektiğinden söz edilmektedir (MEB, 2017). Burada programın öğrencilerin toplumun içinde iyi insanlar olarak yetişmelerini önemseydiğini görmekteyiz. Program ayrıca öğrencilerin kişilik gelişimlerini de önemsemektedir. Öğrencilerin sağlıklı ve tutarlı kişilik gelişimleri sağlanmalıdır (MEB, 2017). Programda öğrencilerin mutlu bir hayata hazırlanmasına ve buna yönelik değerlere önem verilmesinin gerekliliğine de değinilmiştir. Öğrencilerin mutlu bir hayata hazırlanması gerekliliği günümüzde çok önemli bir meseledir. Çünkü insanların artık birçok konuda doyuma ulaşması ve herkesin her istediğini elde etmesi aslında mutsuzluğun başlama sürecidir. İşte bu noktada öğrencileri

mutlu bir hayata hazırlayan değerler önem kazanmaktadır. Bu programda en önemli noktalardan birisi de programın insan ilişkilerini düzenleyen değerlere de önem vermesidir. Günümüz toplumunda insanların birbirlerine yabancılaşması ve kültürel değerlerimizde var olan büyüğe saygı kavramından uzaklaşılması bu değerlerin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Son olarak programda öğrencilerin milli ve manevi değerleri tanınması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Milli ve manevi değerler bir toplumu ayakta tutan, toplumun bütünleşmesini sağlayan ve özünden kopmasına engel olan değerlerdir. Toplumların değerlerini bir sıralamaya koymak gerekirse milli ve manevi değerler ön sıralarda gelmelidir.

Değerler eğitimi konusunda alan yazında birçok çalışma yapılmıştır. Burada değerler eğitiminin kapsamı, değerlerin hangileri olduğu, okullarda kazanılması gereken değerler, dünyada ülkelerin sahip oldukları ortak değerler, değerlerin öğretiminde kullanılabilecek yöntemler gibi birtakım konularda çalışmalar yapılmıştır. Alan yazında değerler eğitimi ile ilgili birçok çalışma yapıldığı için bu çalışmalarda değerlerin kapsamı ile ilgili bazı farklılıklar vardır. Genel olarak her çalışmanın kapsamında yer verdiği değerler: “Dostluk, arkadaşlık, aile birliğine önem verme, adalet, vefa, eşitlik, özgürlük, sadakat, merhamet, güven, saygı, sevgi, hoşgörü, sabır, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük, cömertlik, iyilikseverlik, alçakgönüllülük, misafirperverlik, vicdanlı olma, cesaret, fedakârlık, vatanseverlik, tarihsel mirasa duyarlılık, sorumluluk, paylaşma, iş birliği, temizlik, özgüven, öz denetim ve yardımseverlik”tir.

Değerler bir toplumun geçmişinden günümüze kadar oluşturarak benimsediği özellikleridir. Bu özellikler zamanla toplum tarafından içselleştirilerek özümsemiştir. Değerler, genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009, s. 108). Dolayısıyla değerler o toplumun özünü oluşturur denilebilir. Toplumun özünü oluşturan değerler Tural’a (1992) göre toplumun inançları, fikirleri ve normlar sitemidir. Toplumların sahip oldukları değerlere bakarak o toplumların geçmiş dönemdeki yaşamlarına, geleneklerine, örflerine, adetlerine ve kökenlerine yönelik birtakım bilgiler edinilebilir. Değerler toplumun her ferдинin katkısıyla ortaya çıkan öğelerdir. Toplumdaki değerlerin kaynağı kişilerin dışındadır ve kişiler bunları kontrol edemez (Özensel, 2003). Değerler toplumların birlikte oluşturdukları ortak öğeleridir.

Değerleri bireylerin benimsemesinde ve özümsemesinde ailenin büyük bir rolü vardır. Kişi çevresini ilk olarak ailesinden tanır ve onların öğrettikleriyle çevresi dair bilgiler ve alışkanlıklar edinir. Değerlerin öğretilmesinde de ailenin önemli rolü olduğu ortadadır. Burada aile eğitim, din gibi toplumsal kurumların ve bu kurumların değerlerinin benimsenmesinde, yaygınlaştırılmasında, yaşatılmasında yani bir sonraki kuşaklara aktarılmasında önemli roller üstlenir (Özensel, 2003). Ailede değer öğretimi bir sistem ve düzen içerisinde değil gelişimi güzel gerçekleşir. Okulda ise eğitimler MEB tarafından hazırlanan programlara göre yapılmaktadır. Burada öğretim programlarının önemi ortaya çıkmaktadır. MEB, değerlerin öğretimini okullarda yapmaktadır. Değerlerin öğretimi ise doğrudan kavramsal ve ezbere dayalı olarak yapılmamalıdır. Değer öğretimi için en uygun materyalin metinler olduğu ve değerlerin metinler aracılığıyla öğrencilere öğretilebileceği söylenebilir. Metinler özellikle yeni bilgiler ve konular öğretilirken kullanılmaktadır. Birçok konunun özellikle metinler aracılığıyla öğretildiği Türkçe derslerinde metinlerin değer öğretimi açısından yeterlilikleri ortaya koyulmalıdır. Türkçe ders kitaplarında metinler sekiz tema içerisinde verilmektedir. Bu temalar arasında üç tema zorunludur. Diğer temalar yazarların isteğine göre değişebilmektedir. Dolayısıyla zorunlu olarak ortak olan üç tema ve bu üç temadaki metinler çok daha önemsenmelidir. Bununla birlikte Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2019) yer alan kök değerler Türkçe ders kitaplarında metinler aracılığıyla öğrencilere verilmelidir. Programda yer alan kök değerlerin zorunlu ortak temalarda işlenmesi gerektiği ifade edilebilir. Bu durumdan yola çıkarak Türkçe ders kitaplarındaki zorunlu ortak temalardaki metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki değerlerin öğretimi açısından yeterliliklerinin ortaya koyulması gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalardaki metinleri kök değerler açısından incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

- 1) Erdemler temasında yer alan kök değerler nelerdir?
- 2) Millî Mücadele ve Atatürk temasında yer alan kök değerler nelerdir?
- 3) Millî Kültürümüz temasında yer alan kök değerler nelerdir?
- 4) Ortak temalar arasında kök değerlerin işlenmesi açısından bir farklılık var mıdır?
- 5) Ders kitapları arasında ortak temalarda kök değerlerin işlenmesi açısından bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırmadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yapılmıştır. Durum çalışmasında amaç var olan durumu olduğu gibi ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada Türkçe ders kitaplarında zorunlu ortak temalardaki metinlerde kök değerlerin işlenme durumu tespit edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışma grubu olarak dört farklı 7. sınıf Türkçe ders kitabı seçilmiştir. Bu ders kitapları Talim Terbiye Kurulu onayı almış ve şu an ortaokul 7. sınıflarda okutulan ders kitaplarıdır. Bunlar Nurcihan Demirer editörlüğünde MEB yayınların çıkan, Emine Kırmızı editörlüğünde MEB yayınlarından çıkan, Burçak Kaya'nın yazdığı Dersdestek yayınlarından çıkan, Hilal Erkal ve Mehmet Erkal'ın yazdığı Özgün yayınlarından çıkan 7. sınıf Türkçe ders kitaplarıdır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyalin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada veriler dört farklı 7. sınıf Türkçe ders kitabından ve 2019 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan temin edilmiştir. Araştırmada öncelikle bu kaynaklar temin edilmiştir. Daha sonra öğretim programında değerler eğitimi bölümü incelenmiş ve programda yer verilen değerler belirlenmiştir. Son olarak bu değerlerin (kök değerler) 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalardaki metinlerde yer alma durumlarına bakılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Verilerin analizinde öncelikle 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk, Milli Kültürümüz” temalarındaki metinler değerlendirilmiştir. Dört ayrı ders kitabında bu temalarda her temada 5 metin olmak üzere toplam 60 metin yer almaktadır. Bu metinler her temada 3'ü okuma, 1'i dinleme, 1'i de serbest okuma metnidir.

Türkçe ders kitaplarında yer alan 16 dinleme/izleme metni dinleyerek uygulandığı için tam metin olarak kitaplarda yer almamıştır. Bu nedenle de dinleme/izleme metinleri değerlendirilememiştir. Kalan 30 okuma ve 16 serbest okuma metni değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Sonuç olarak 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinleri hariç kalan diğer 46 okuma ve serbest okuma metni değerlendirilmiştir. Bu metinler arasında iki ayrı kitapta da aynı metne yer verilmiştir. Bu metin başka bir metinden alıntı olarak kitaplara koyulmuştur. Aynı olan iki metin karşılaştırıldığında içerisinde ana metnin farklı bölümlerinden alıntılar olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu metinler ayrı iki metin gibi değerlendirilmiştir. Ayrıca konu olarak aynı olan iki ayrı metin iki ayrı kitapta da yer almıştır. Bu metinler konu yönünden benzerlik taşısa da bu metinlerin içerik olarak farklı olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu metinler de ayrı metinler olarak değerlendirilmiştir.

Metinlerdeki değerler 2019 yılında yayınlanan Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler kapsamında incelenmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR**1) Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular**

Bu bölümde “Erdemler temasındaki metinlerde yer alan kök değerler nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bununla ilgili olarak Erdemler temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Erdemler temasındaki metinlerde yer alan kök değerlerin dağılımı

		Editörler / Yazarlar															
		Nurcihan Demirer				Emine Kırman				Burçak Kaya				Hilal E./Mehmet E.			
Metinler		Arıların İlhamı	Munise	Dostluk	Eşek ve Köpek	Tahta Bisiklet	Kaplumbağayla İki Ördek	Kızgın Bir Lira	Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman	Mor Salkımlı Ev	Sevgi Kurtaracak Bizi	Kırmızı Pabuçlar	İki Anı	Karanfiller Domates Suyu	Ninenim Kitabı	Baba Bana Bir Şiir Bul	Sol Ayağım
Adalet					*									*			*
Dostluk		*		*							*		*		*		
Dürüstlük		*						*					*		*		
Öz denetim		*	*									*					*
Sabır				*	*	*	*							*	*		*
Saygı		*							*		*			*			
Sevgi		*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Sorumluluk		*	*			*		*	*		*	*	*	*	*	*	*
Vatanseverlik									*				*				
Yardımseverlik		*	*			*		*	*					*			
Toplam		7	4	3	2	3	2	2	3	5	2	4	4	6	6	1	5

Tabloda Erdemler temasındaki metinlerde yer alan kök değerlerin dağılımı gösterilmiştir. Tablo detaylı incelendiğinde Nurcihan Demirer’in editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Erdemler temasında “Arıların İlhamı, Munise, Dostluk, Eşek ve Köpek” metinleri incelenmiştir. Arıların İlhamı metninde dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik; Munise metninde öz denetim, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik; Dostluk metninde dostluk, sabır, sevgi; Eşek ve Köpek metninde adalet, sabır değerleri işlenmiştir.

Emine Kırman’ın editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Erdemler temasında “Tahta Bisiklet; Kaplumbağayla İki Ördek; Kızgın Bir Lira; Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman” metinleri incelenmiştir. Tahta Bisiklet metninde sabır, sevgi, sorumluluk; Kaplumbağayla İki Ördek metninde sabır, yardımseverlik; Kızgın Bir Lira metninde dürüstlük, sevgi; Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman metninde sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerleri işlenmiştir.

Burçak Kaya’nın yazdığı Türkçe ders kitabında Erdemler temasında “Mor Salkımlı Ev; Sevgi Kurtaracak Bizi; Kırmızı Pabuçlar; İki Anı” metinleri incelenmiştir. Mor Salkımlı Ev metninde saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik; Sevgi Kurtaracak Bizi metninde dostluk ve sevgi; Kırmızı Pabuçlar metninde öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk; İki Anı metninde dostluk, dürüstlük, sevgi, sorumluluk değerleri işlenmiştir.

Hilal Erkal ve Mehmet Erkal’ın yazdığı Türkçe ders kitabında Erdemler temasında “Karanfiller Domates Suyu; Ninenim Kitabı; Baba Bana Bir Şiir Bul; Sol Ayağım” metinleri incelenmiştir. Karanfiller Domates Suyu metninde adalet, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik; Ninenim

Kitabı metninde dostluk, dürüstlük, sabır, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik; Baba Bana Bir Şiir Bul metninde sevgi; Sol Ayağım metninde adalet, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk değerleri işlenmiştir.

2) İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde “Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki metinlerde yer alan kök değerler nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bununla ilgili olarak Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki metinlerde yer alan kök değerlerin dağılımı

	Editörler / Yazarlar															
	Nurcihan Demirer		Emine Kırman				Burçak Kaya				Hilal E./Mehmet E.					
Metinler	Vatan Destanı	Ordular İlk Hedefiniz	Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz	Bir Şehidin Son Mektubu	Atatürk’ ü Gördüm Düşümde	Mürefetli Kadınlar ve Emin Astsubay	Sığırtmaç Mustafa’ nın Öyküsü	Gün Doğacak	İstanbul Liseli Küçük Hasan	Atatürk’ ün Kişiliği ve Özellikleri	15 Temmuz Şehitlerinin Adları Okullarda Yaşatılıyor	Samsun Yolculuğuna Hazırlık	Atatürk ve Anıları	Koca Seyit	Bir Mustafa Kemal Vardı	Muhteşem Kut’ ül Amâre Zaferi
Adalet			*	*										*		
Dostluk				*			*			*			*			
Dürüstlük							*						*			
Öz denetim												*	*			
Sabır		*		*				*	*	*		*		*		
Saygı		*	*	*			*	*	*			*	*	*		
Sevgi	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Sorumluluk						*		*	*	*	*	*		*	*	*
Vatanseverlik	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Yardımseverlik						*	*	*	*					*		
Toplam	2	4	3	6	2	4	4	6	6	5	2	6	5	5	3	2

Tabloda Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki metinlerde yer alan kök değerlerin dağılımı gösterilmiştir. Tablo detaylı incelendiğinde Nurcihan Demirer’in editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Millî Mücadele ve Atatürk temasında “Vatan Destanı; Ordular İlk Hedefiniz; Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz; Bir Şehidin Son Mektubu” metinleri incelenmiştir. Vatan Destanı metninde sevgi, vatanseverlik; Ordular İlk Hedefiniz metninde sabır, saygı, sevgi, vatanseverlik; Öğretmeninizden Af Dileyeceksiniz metninde adalet, saygı, sevgi; Bir Şehidin Son Mektubu metninde adalet, dostluk, sabır, saygı, sevgi, vatanseverlik değerleri işlenmiştir.

Emine Kırman’ın editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Millî Mücadele ve Atatürk temasında “Atatürk’ü Gördüm Düşümde; Mürefetli Kadınlar ve Emin Astsubay; Sığırtmaç Mustafa’nın Öyküsü; Gün Doğacak” metinleri incelenmiştir. Atatürk’ü Gördüm Düşümde metninde sevgi, vatanseverlik; Mürefetli Kadınlar ve Emin Astsubay metninde sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik; Sığırtmaç Mustafa’nın Öyküsü metninde dürüstlük, saygı, sevgi, yardımseverlik; Gün Doğacak metninde dostluk, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri işlenmiştir.

Buçak Kaya’nın yazdığı Türkçe ders kitabında Millî Mücadele ve Atatürk temasında “İstanbul Liseli Küçük Hasan; Atatürk’ün Kişiliği ve Özellikleri; 15 Temmuz Şehitlerinin Adları Okullarda Yaşatılıyor; Samsun Yolculuğuna Hazırlık” metinleri incelenmiştir. İstanbul Liseli Küçük Hasan metninde sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik; Atatürk’ün Kişiliği ve

Özellikleri metninde dostluk, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik; 15 Temmuz Şehitlerinin Adları Okullarda Yaşatılıyor metninde sorumluluk, vatanseverlik; Samsun Yolculuğuna Hazırlık metninde öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik değerleri işlenmiştir.

Hilal Erkal ve Mehmet Erkal'ın yazdığı Türkçe ders kitabında Millî Mücadele ve Atatürk temasında “Atatürk ve Anıları; Koca Seyit; Bir Mustafa Kemal Vardı; Muhteşem Kut’ül Amâre Zaferi” metinleri incelenmiştir. Atatürk ve Anıları metninde dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sevgi; Koca Seyit metninde adalet, sabır, saygı, sorumluluk, vatanseverlik; Bir Mustafa Kemal Vardı metninde sevgi, sorumluluk, yardımseverlik; Muhteşem Kut’ül Amâre Zaferi metninde sorumluluk, vatanseverlik değerleri işlenmiştir.

3) Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde “Millî Kültürümüz temasındaki metinlerde yer alan kök değerler nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bununla ilgili olarak Millî Kültürümüz temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Millî Kültürümüz temasındaki metinlerde yer alan kök değerlerin dağılımı

	Editörler / Yazarlar															
	Nurcihan Demirer			Emine Kırman			Burçak Kaya			Hilal E. / Mehmet E.						
Metinler	Türk Mutfak Kültüründe Kahve	Ben, Mimar Sinan	Türkiye’ m Anayurdum, Sebebim, Çarem	Muhacir Osman	Yusufoçuk	Karagöz Nedir?	Anadolu’ da Kilim Demek	Nasreddin Hoca Hikâyeleri	Ülkemin Renkli Haritası	Dünyayı Güldüren Adam	Bayrak	Anadolu’ da Kilim Demek	İstiklâl Marşı’ nın Kabulü	Büyükle Mimar Koca Sinan	Yurt Türküsti	Ankara
Adalet		*											*	*		
Dostluk				*					*	*						
Dürüstlük		*					*					*				
Öz denetim		*		*	*				*							
Sabır		*			*			*								
Saygı	*	*		*						*			*	*		*
Sevgi	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Sorumluluk		*		*	*	*	*				*	*	*	*		*
Vatanseverlik			*		*				*		*		*		*	
Yardımseverlik				*	*	*									*	
Toplam	2	7	1	6	6	3	3	1	4	3	2	3	4	4	2	2

Tabloda Millî Kültürümüz temasındaki metinlerde yer alan kök değerlerin dağılımı gösterilmiştir. Tablo detaylı incelendiğinde Nurcihan Demirer’in editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Millî Kültürümüz temasında “Türk Mutfak Kültüründe Kahve; Ben, Mimar Sinan; Türkiye’ m Anayurdum, Sebebim, Çarem; Muhacir Osman” metinleri incelenmiştir. Türk Mutfak Kültüründe Kahve metninde saygı, sevgi; Ben, Mimar Sinan metninde adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk; Türkiye’ m Anayurdum, Sebebim, Çarem metninde vatanseverlik; Muhacir Osman metninde dostluk, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerleri işlenmiştir.

Emine Kırman’ın editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Millî Kültürümüz temasında “Yusufoçuk; Karagöz Nedir?; Anadolu’da Kilim Demek; Nasreddin Hoca Hikâyeleri” metinleri incelenmiştir. Yusufoçuk metninde öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk; Karagöz Nedir? metninde sevgi, sorumluluk,

yardımsızlık; Anadolu’da Kilim Demek metninde dürüstlük, sevgi, sorumluluk; Nasreddin Hoca Hikâyeleri metninde sabır değeri işlenmiştir.

Buçak Kaya’nın yazdığı Türkçe ders kitabında Millî Kültürümüz temasında “Ülkemin Renkli Haritası; Dünyayı Güldüren Adam; Bayrak; Anadolu’da Kilim Demek” metinleri incelenmiştir. Ülkemin Renkli Haritası metninde dostluk, öz denetim, sevgi, vatanseverlik; Dünyayı Güldüren Adam metninde dostluk, saygı, sevgi; Bayrak metninde sorumluluk, vatanseverlik; Anadolu’da Kilim Demek metninde dürüstlük, sevgi, sorumluluk değerleri işlenmiştir.

Hilal Erkal ve Mehmet Erkal’ın yazdığı Türkçe ders kitabında Millî Kültürümüz temasında “İstiklâl Marşı’nın Kabulü; Büyük Mimar Koca Sinan; Yurt Türküsü; Ankara” metinleri incelenmiştir. İstiklâl Marşı’nın Kabulü metninde adalet, saygı, sorumluluk, vatanseverlik; Büyük Mimar Koca Sinan metninde adalet, saygı, sevgi, sorumluluk; Yurt Türküsü metninde sevgi, vatanseverlik; Ankara metninde saygı, sevgi değerleri işlenmiştir.

4) Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde “Ortak temalar arasında kök değerlerin işlenmesi açısından bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Bununla ilgili olarak ortak temalardaki kök değerlerin dağılımı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ortak temalardaki kök değerlerin dağılımı

Değerler	Temalar		
	Erdemler	Millî Mücadele ve Atatürk	Millî Kültürümüz
Adalet	3	3	3
Dostluk	5	4	3
Dürüstlük	4	2	3
Öz denetim	4	2	4
Sabır	7	7	3
Saygı	4	8	7
Sevgi	14	13	12
Sorumluluk	10	9	9
Vatanseverlik	2	12	5
Yardımsızlık	6	5	3
Toplam	59	65	52

Tabloda ortak temalardaki kök değerlerin dağılımı gösterilmiştir. Tablo detaylı incelendiğinde dört kitaptaki ortak temalarda kullanılan değerler birlikte değerlendirildiğinde en fazla değer 65 kez olmak üzere Millî Mücadele ve Atatürk; daha sonra 59 kez olmak üzere Erdemler; son olarak ise 52 kez olmak üzere Millî Kültürümüz temalarındaki metinlerde işlenmiştir. Bu temalar arasında metin sayısı olarak bir fark yoktur. Her temada eşit sayıya metin vardır. Ama bu duruma herhangi bir temadaki metinde birden çok değer yer alması neden olmuştur.

Temalarda kök değerlerin dağılımına bakıldığında Erdemler temasında vatanseverlik 2, adalet 3, dürüstlük 4, öz denetim 4, saygı 4, dostluk 5, yardımsızlık 6, sabır 7, sorumluluk 10, sevgi 14; Millî Mücadele ve Atatürk temasında dürüstlük 2, öz denetim 2, adalet 3, dostluk 4, yardımsızlık 5, sabır 7, saygı 8, sorumluluk 9, vatanseverlik 12, sevgi 13; Millî Kültürümüz temasında adalet 3, dostluk 3, dürüstlük 3, sabır 3, yardımsızlık 3, öz denetim 4, vatanseverlik 5, saygı 7, sorumluluk 9, sevgi 12 metinde işlenmiştir. Her temada en fazla kullanılan değerler sevgi ve sorumluluk; en az kullanılan değerler ise adalet ve dürüstlük değerleri olarak ifade edilebilir.

5) Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde “Ders kitapları arasında ortak temalarda kök değerlerin işlenmesi açısından bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Bununla ilgili olarak ders kitapları arasında ortak temalarda kök değerlerin dağılımı Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Ders kitapları arasında ortak temalarda kök değerlerin dağılımı

Değerler	Editörler / Yazarlar			
	Nurcihan Demirer	Emine Kırman	Burçak Kaya	Hilal E. / Mehmet E.
Adalet	4	-	-	5
Dostluk	4	1	5	2
Dürüstlük	2	3	2	2
Öz denetim	4	1	3	2
Sabır	5	5	3	4
Saygı	7	1	5	6
Sevgi	10	10	10	9
Sorumluluk	4	7	9	8
Vatanseverlik	4	3	7	5
Yardımseverlik	3	7	2	2
Toplam	47	38	46	45

Tabloda ders kitapları arasında ortak temalarda kök değerlerin dağılımı gösterilmiştir. Tablo detaylı incelendiğinde Nurcihan Demirer’in editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Erdemler temasında metinlerde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerleri işlenmiş; vatanseverlik değeri işlenmemiştir. Millî Mücadele ve Atatürk temasında metinlerde adalet, dostluk, sabır, saygı, sevgi, vatanseverlik değerleri işlenmiş; dürüstlük, öz denetim, sorumluluk, yardımseverlik değerleri işlenmemiştir. Millî Kültürümüz temasında metinlerde kök değerlerin hepsi işlenmiştir. Bu kitapta üç temadaki metinlerde kök değerler toplam 47 kez işlenmiştir.

Emine Kırman’ın editörlüğünde çıkan Türkçe ders kitabında Erdemler temasında metinlerde dürüstlük, sabır, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerleri işlenmiş; adalet, dostluk, öz denetim, saygı, vatanseverlik değerleri işlenmemiştir. Millî Mücadele ve Atatürk temasında metinlerde dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri işlenmiş; adalet, öz denetim değerleri işlenmemiştir. Millî Kültürümüz temasında metinlerde dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerleri işlenmiş; adalet, dostluk, saygı, vatanseverlik değerleri işlenmemiştir. Bu kitapta üç temadaki metinlerde kök değerler toplam 38 kez işlenmiştir.

Burçak Kaya’nın yazdığı Türkçe ders kitabında Erdemler temasında metinlerde dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri işlenmiş; adalet, sabır değerleri işlenmemiştir. Millî Mücadele ve Atatürk temasında metinlerde dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri işlenmiş; adalet, dürüstlük değerleri işlenmemiştir. Millî Kültürümüz temasında metinlerde dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik değerleri işlenmiş; adalet, sabır, yardımseverlik değerleri işlenmemiştir. Bu kitapta üç temadaki metinlerde kök değerler toplam 46 kez işlenmiştir.

Hilal Erkal ve Mehmet Erkal’ın yazdığı Türkçe ders kitabında Erdemler temasında metinlerde bütün değerler işlenmiştir. Millî Mücadele ve Atatürk temasında metinlerde bütün değerler işlenmiştir. Millî Kültürümüz temasında metinlerde adalet, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik değerleri işlenmiş; dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, yardımseverlik değerleri işlenmemiştir. Bu kitapta üç temadaki metinlerde kök değerler toplam 45 kez işlenmiştir.

Dört kitapta Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk ve Millî Kültür temalarındaki bütün metinler birlikte değerlendirildiğinde kök değerler arasında adalet 9, dostluk 12, dürüstlük 9, öz denetim 10, sabır 17, saygı 19, sevgi 39, sorumluluk 28, vatanseverlik 19, yardımseverlik 14 metinde işlenmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmanın sonucunda 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalardaki metinlerde yer alan kök değerlere bakıldığında Erdemler temasında vatanseverlik 2, adalet 3, dürüstlük 4, öz denetim 4, saygı 4, dostluk 5, yardımseverlik 6, sabır 7, sorumluluk 10, sevgi 14; Millî Mücadele ve Atatürk temasında dürüstlük 2, öz denetim 2, adalet 3, dostluk 4, yardımseverlik 5, sabır 7, saygı 8, sorumluluk 9, vatanseverlik 12, sevgi 13; Millî Kültürümüz temasında adalet 3, dostluk 3, dürüstlük 3, sabır 3, yardımseverlik 3, öz denetim 4, vatanseverlik 5, saygı 7, sorumluluk 9, sevgi 12 metinde işlenmiştir. Her temada en fazla kullanılan değerler sevgi ve sorumluluk; en az kullanılan değerler ise adalet ve dürüstlük değerleri olarak ifade edilebilir.

Temalarda işlenen bütün değerlere karışık şekilde bakıldığında sırasıyla Millî Kültürümüz temasında 52, Erdemler temasında 59, Millî Mücadele ve Atatürk temasında 65 kez kök değerler işlenmiştir. Dolayısıyla en fazla değer işlendiği metinler Millî Mücadele ve Atatürk temasında yer almıştır. Bunun doğrudan bir nedeni olduğu söylenemeyebilir. Ama alanda yapılan benzer bazı araştırmalarda en fazla değer Atatürk temasında kullanıldığı tespit edilmiştir. Metinlerde yer alan değerler işlenen konuyla ilişkili olmakla birlikte metinlerin uzunluklarıyla da ilişkili olduğu söylenilebilir.

Baki (2019) araştırmasında 5. sınıf Türkçe ders kitabında Millî Kültürümüz, Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk temalarında kök değerler içinde yer alıp bu araştırmada araştırılan saygı sevgi, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik değerlerinin işlenmesi açısından karşılaştırıldığında bu değerlerin en fazla Millî Mücadele ve Atatürk temasında, daha sonra Millî Kültür temasında son olarak da Erdemler temasında işlendiği görülmüştür. Erdemler temasında diğer temalara göre bu değer en az işlendiği görülmüştür. Bu araştırmayla bizim araştırmamız arasında en fazla değer yer aldığı tema Millî Mücadele ve Atatürk temasıdır. Araştırmada diğer sınıf seviyelerinde Millî Kültürümüz, Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk temalarına birlikte yer verilmediği için 6, 7 ve 8. sınıf seviyesinde temalardaki değerlerin dağılımı bu araştırmayla karşılaştırılmamıştır.

Aynı araştırmada kök değerler içinde yer alıp araştırılan saygı sevgi, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik değerlerinin 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bütün temalarda en azdan en fazlaya doğru sırasıyla dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, saygı, vatanseverlik, sevgi değerlerine yer verildiği görülmüştür. Bu sonuçlar bu araştırmanın sonuçlarıyla da tutarlılık göstermektedir. Baki'nin (2019) araştırmasında en az yer verilen dürüstlük değeriyle en fazla yer verilen sevgi değeri bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlıdır.

Durhat ve Ökten (2020) araştırmasında ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında öz denetim ve vatanseverlik kök değerlerinin Erdemler temasındaki hiçbir sınıf seviyesinde yer almadığı tespit etmiştir. Bu araştırmada bütün kitaplar birlikte değerlendirildiğinde diğer değerlerin dağılımı sırasıyla şöyledir: sorumluluk %3, adalet %5, sabır %6, dostluk %11, dürüstlük %11, saygı %14, sevgi %22, yardımseverlik %28 olarak metinlerde işlenmiştir. Bu sonuçlar bizim araştırmamızın sonuçlarıyla farklılıklar taşımaktadır. Bizim araştırmamızda Erdemler temasında kök değerlerin tamamının yer aldığı görülmüştür. Bunun nedeni aynı seviyede dört farklı kitabın birlikte değerlendirilmesi olabilir. Bizim araştırmamızda bazı kitaplarda Erdemler temasında yer almayan kök değerler vardır. Bu değerlerden birisi de Durhat ve Ökten'in (2020) araştırmasında olduğu gibi vatanseverlik değeridir. Ayrıca bizim araştırmamızda Erdemler temasında en fazla yer verilen değer sevgi değeridir. Bu araştırmada ise sevgi değeri en fazla yer verilen ikinci değerdir. Bu araştırmayla bizim araştırmamız arasındaki asıl farklılıklardan biri de Erdemler temasında en az yer verilen değerdir. Erdemler temasında en az yer verilen değer sorumluluk değeri bizim araştırmamızda en fazla yer verilen ikinci değerdir. Bunun nedeni bizim araştırmamızda aynı seviyede dört kitabın birlikte değerlendirilmesi bu araştırmada ise dört farklı sınıf seviyesindeki kitapların birlikte değerlendirilmesi olabilir.

Türkçe ders kitaplarında en çok işlenen değerler dört ayrı kitapta üç ortak temadaki bütün metinler birlikte değerlendirildiğinde kök değerler arasında en azdan en fazlaya doğru adalet 9, dürüstlük 9, öz denetim 10, dostluk 12, yardımseverlik 14, sabır 17, saygı 19, vatanseverlik 19, sorumluluk 28, sevgi 39 metinde işlenmiştir. Bu sonuçlar diğer birçok araştırmayla tutarlılık göstermektedir. Susar Kırmızı (2014, s. 250), Yıllar (2016, s. 502) araştırmalarında ilköğretim Türkçe ders kitaplarında ve Türkben'in (2019, s. 514) araştırmasında ortaokuldaki bütün seviyelerdeki Türkçe ders kitaplarında en fazla yer verilen değer sevgidir. Pilav ve Erdoğan'ın (2016) Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerdeki değerler üzerine yaptıkları araştırmalarında ortaokuldaki bütün seviyelerde sevgi ve ulusal değerlere sıklıkla yer verildiğini tespit etmişlerdir. Deniz ve Karagöl (2018) 5. ve 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında sevgi ve dostluk değerlerine daha fazla yer verildiği ifade etmiştir. Şen (2008) sevgi, saygı, vatanseverlik ve sorumluluk değerlerine diğer değerlere göre fazla yer verildiği tespit edilmiştir.

Ekinci Çelikpazu ve Aktaş (2011, s. 420) 6, 7, ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerleri inceledikleri araştırmalarında ulusal değerler arasında en fazla yer verilen değer vatanseverlik; evrensel değerler arasında en fazla yer verilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Bizim araştırmamızda da sevgi en fazla işlenen değerken vatanseverlik değeri de en fazla işlenen değerlerden birisidir. Bu araştırmadan farklı olarak Fırat ve Mocan (2014) çalışmasında milli değerlere çok az yer verilmiştir. Bunun temel nedenlerinden birisi metinlerde işlenen konulardan kaynaklanmaktadır. Ama milli değerler gelecek nesillerin ülkelerine bağlılıklarının sağlanması adına çok önem arz etmektedir. Bu nedenle vatanseverlik gibi değerlerin eksik bırakılmaması ve önemle üzerinde durulması gerektiği söylenebilir.

Hatay Uçar ve Çetinkaya (2021, s. 288) ilkököl 1, 2, 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarında kök değerleri incelediği tüm ders kitaplarında en çok yer verilen değer sorumluluk değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kitaplar içerik ve işlev olarak Türkçe ders kitaplarından farklılık taşısa da bu araştırmada ortak temalarda en çok yer verilen değerlerden biri de sorumluluk değeridir. Bizim araştırmamızda da sorumluk değeri dört ayrı kitapta ortak temalarda en çok yer verilen değerlerdendir.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarında ortak temalarda yer alan metinlerde adalet, dürüstlük ve öz denetim değerlerinin çok az işlendiği ve metinlerin bu değerlerin kazandırılması açısından yetersiz olduğu söylenebilir. Adalet, dürüstlük ve öz denetim değerlerinin önemsiz olduğu söylenemez dahası bu gibi değerlerin mutlaka kazandırılması gerekmektedir. Bu sonuçlarla benzer sonuçları olan birçok araştırma vardır. Türkben'in (2019, s. 521) araştırmasında ortaokuldaki bütün seviyelerdeki Türkçe ders kitaplarında adalet ve dürüstlük en az yer verilen değerlerdendir. Pilav ve Erdoğan (2016) tarafından yapılan araştırmada dürüstlük değerine ise hiç yer verilmediği belirlenmiştir. Hatay Uçar ve Çetinkaya (2021, s. 288) ilkököl 1, 2, 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarında kök değerleri incelediği tüm ders kitaplarında adalet ve dürüstlük değerlerine az yer verildiği görülmüştür. Şara, Keyvanoğlu ve Tuna'nın (2017) araştırmasında ders kitaplarında en az yer verilen değerler arasında dürüstlük, sabır ve adalet bulunmaktadır. Dolayısıyla ders kitaplarında bu değerlerin işlenmesi açısından bir eksiklik vardır. Bunun temel nedeni metinlerin bu değerleri işleme açısından eksik olması olabilir. Bu sorunun çözümü için bu değerleri işleyen metinlere ders kitaplarında daha fazla yer verilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Sonuç olarak her değer kültürümüzde ve hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte programda yer verilen bütün değerlerin mutlaka metinlerde yeterli oranda yer alması ve temalarda dağılması gerekmektedir. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki ortak temalardaki metinler bazı değerlerin öğretimi açısından yeterli değildir. Bazı değerler metinlerde daha fazla yer alırken bazıları daha az yer almıştır. Bu durum da alanda yapılan birçok araştırmayla tutarlılık göstermektedir. Yıllar (2016) araştırmasında ders kitaplarında bazı değerlere ya hiç yer verilmediği bazılarında ise olması gerekenden daha az yer verildiğini ifade etmiştir. Doğan ve Gülüşen (2011) de yaptıkları araştırmada 6, 7. ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarını değerler eğitimi için yetersiz bulmuşlardır. Şen (2008) 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin belirlenen değerleri iletmede yetersiz kaldığını ve değerlerin dağılımında bir dengenin olmadığını tespit etmiştir. Deniz ve Karagöl (2018) 5. ve 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında değerlerin dengeli bir şekilde dağılmadığını tespit etmişlerdir. Pilav ve Erdoğan (2016) araştırmasında ortaokuldaki bütün seviyelerdeki Türkçe ders kitaplarında bilgilendirici metinlerde çok fazla sayıda

değere rastlanılmadığını ifade etmiştir. Araştırmalardaki bu sonuçları bazı değerler için özel bir konunun işlenmesine gerek duyulmaması, bazı değerlerin zaten birçok metinde yer alması, bazı değerler için metin bulmakta sorunlar yaşanmış olması ve kitap yazarlarının metin seçiminde değer öğretimini göz önünde bulundurmamış olması etkilemiş olabilir.

ÖNERİLER

1. Ders kitaplarının hazırlanması sürecinde seçilen metinlerin değer öğretimi açısından yeterliliği çok iyi analiz edilmeli ve metinler buna göre kitaplara yerleştirilmelidir.
2. Her değer için en az diğeri kadar önemli olduğunu göz önünde bulundurularak ders kitaplarında bütün değerlere yeterli düzeyde yer verilmelidir.
3. Temalarda yer alan metinlerde değerlerin dağılımı dengeli şekilde yapılmalıdır. Bazıları çok fazla bazıları çok az olmamalıdır.
4. Bazı değerlerin özelde bir konu anlatmaya gerek olmadan farklı konuların anlatıldığı metinlerde yer alabileceği göz önüne alınmalı ve bu değerler için özel bir metin seçilmemelidir.
5. Ders kitaplarında yer alan metinlerdeki değerler toplumunun sosyal yapısı dikkate alınarak okuyucuya sunulmalıdır.
6. Ders kitaplarında metinlerde daha çok günümüzde öğrencilerde eksik görülen durumlara yönelik ve kültürümüzün özünü yansıtan değerlere yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *International Journal of Social Science*, 42(3), 361-384.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146.
- Demirer, N. (Ed.). (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 1, 244-255.
- Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Durhat, G. ve Ökten, C. E. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.
- Ekinci Çelikkpazu, E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish*, 6(2), 413-424.
- Ercan, İ. (2001). *İlköğretim sosyal bilgiler programlarında ulusal ve evrensel değerler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf*. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Fırat, H. ve Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183, 25-49.
- Kaya, B. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7 ders kitabı*. Ankara: Dersdestek Yayınları.
- Kırman, E. (Ed.). (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe sınıf ders kitabı 7*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(3), 217-239.

- Pilav, S. ve Erdoğan Ş. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 210, 351-371.
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259.
- Şara, P., Keyvanoğlu, A. A. ve Tuna, M. (2017). 2009 ve 2015 yıllarında yayımlanan hayat bilgisi programındaki ortak değerlerin 1. sınıf ders kitaplarına yansımaları. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(10), 126-143.
- Şen Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-779.
- TDK. (2020). *Değer*. Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr/>
- Tural, S. (1992). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Ecdad Yayınevi.
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526.
- Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yılar, R. (2016). İletildiği değerler açısından ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerinde incelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 490-506.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

This research aims to examine texts on common themes in 7th-grade Turkish textbooks with regard to root values. For this purpose, the study attempts to respond to the following research questions: “What are the root values in the theme of Virtues?” “What are the root values in the National Struggle and Atatürk theme?” “What are the root values in the theme of our National Culture?” “There is a difference between the common themes with regard to the processing of root values. Are there /Is there any difference between the textbooks in terms of processing root values in common themes?” The research was conducted with the case study pattern, which is one of the qualitative research methods. In the study, the processing of root values in texts with compulsory common themes in Turkish textbooks was determined. In this study, four different 7th-grade Turkish textbooks were chosen as the study group. These textbooks have received the approval of the Board of Education and Discipline and are currently used in secondary school 7th grades. These are the 7th-grade Turkish textbooks published by MEB publications under the editorship of Nurcihan Demirer, published by MEB publications under the editorship of Emine Kırman, published by Dersdestek publications written by Burçak Kaya, and published by Original publications written by Hilal Erkal and Mehmet Erkal. The document analysis method was used as a data collection method in the research. In this research, the data were obtained from four different 7th-grade Turkish textbooks and the 2019 Turkish Language Curriculum. These resources were firstly obtained in the research. Then, the values education section in the curriculum was examined and the values included in the curriculum were determined. Finally, it was examined whether these values (root values) were included in the texts with common themes in the 7th-grade Turkish textbooks. In this study, the descriptive analysis method was used in the analysis of the data. In the analysis of the data, firstly, the texts on the themes of "Virtues, National Struggle, and Atatürk, Our National Culture" in the 7th-grade Turkish textbooks were evaluated. There are a total of 60 texts in these themes, 5 texts in each theme, in four different textbooks. Since it is applied by listening to 16 listening/watching texts in Turkish textbooks, it is not included in the books as full text. Therefore, listening/watching texts could not be evaluated. The remaining 30 readings and 16 free reading texts were evaluated. The values in the texts were examined within the scope of the root values in the Turkish course curriculum published in 2019. As a result of the research, when the root values in the texts on the common themes in the 7th-grade Turkish textbooks are examined, in the virtues theme, patriotism 2, justice 3, honesty 4, self-control 4, respect 4, friendship 5, helpfulness 6, patience 7, responsibility 10, love 14; In the theme of the National Struggle and Atatürk, honesty 2, self-control 2, justice 3, friendship 4, benevolence 5, patience 7, respect 8, responsibility 9, patriotism 12, love 13; In the theme of our National Culture, justice 3, friendship 3, honesty 3, patience 3, benevolence 3, self-control 4, patriotism 5, respect 7, responsibility 9, love 12 texts. The most used values in each theme are love and responsibility; The least used values

can be expressed as the values of justice and honesty. When we look at all the values covered in the themes in a mixed manner, the root values were processed 52 times in the theme of Our National Culture, 59 times in the theme of Virtues, and 65 times in the theme of National Struggle and Atatürk. Therefore, the texts in which the most value was processed took place in the theme of the National Struggle and Atatürk. It cannot be said that there is a direct cause for this. However, in some similar studies conducted in the field, it was determined that the most value was used in the Atatürk theme. Although the values in the texts are related to the subject, it can be said that they are also related to the length of the texts. When all the texts on three common themes in four different books are evaluated together, the values most studied in Turkish textbooks respectively justice 9, honesty 9, self-control 10, friendship 12, helpfulness 14, patience 17, respect 19, patriotism 19, responsibility 28, love 39 processed in the text. It can be said that the values of justice, honesty, and self-control are very little in the texts that take place in the common themes in the 7th-grade Turkish textbooks and the texts are insufficient in terms of gaining these values. It cannot be said that the values of justice, honesty, and self-control are unimportant, moreover, such values must be gained. There is a lack of common themes in the textbooks in terms of these values. The main reason for this may be that the texts are missing in terms of handling these values. To solve this problem, it can be stated that the texts that deal with these values should be given more space in the textbooks. As a result, every value has an important place in our culture and life. However, all the values included in the program must be included in the texts at a sufficient rate and dispersed in the themes. The texts on the common themes in the 7th-grade Turkish textbooks are not sufficient in terms of teaching some values. While some values are more in the texts, some are less.